

A gyermekfilm problémái

Az utóbbi években vásznainkon sok film jelent meg az ifjúságról, az iskolából éppen kikikerült gyerekekről. Mindezekben a filmekben szinte elmaradhatatlanok a tévútra jutott, vagy félúton az eltévelyedés felé botorkáló fiúk és lányok. Ezeket a néző szemeláttára nevelik át, de mint makrancos fiúk-lányokon, nem fog rajtuk egészen a nevelés, úgy hogy kétes jövő felé indulva hagyják el a vásznat.

Nem áll rendelkezésre más anyag?

Anyag van bőven. Csak meg kell látni, meg kell keresni. Ismerni kell, ismerni pedig annyi, mint tanulmányozni. És ami a fő, szívünk mélyéről szeretni kell őket, élnünk kell az életüket és akkor majd filmjeinkben a pozitív hősök le fogják győzni a negatív »romantikát«.

Ne csak arra legyen gondunk, hogy a gyerekek több szórakozást találjanak a filmben (habár ez is fontos!), hanem főfeladatnak azt tartom, hogy a filmben rejtlő erővel azt az életkort vegyük célba, amelyben az ember fundamentumai kiépülnek, megnyílik előtte az ismeretlen világ. Ebben a döntő pillanatban kell segítségére lennünk a gyermeknek, hogy eligazodjék a bonyolult jelenségek között, megértse, mi a jó, mi a rossz, mi a szép, mi a csúnya, mi az erős, mi az erőtlen; segítenünk kell, hogy a legjobb törekvéseket tudja táplálni, erősíteni önmagában.

A kicsiknek *nagy* filmművészetre van szükségük. Hogy milyen kevés gyermekfilmünk van, arról sokat beszélnek az értekezleteken, írnak a sajtóban, panaszzalják a pedagógusok, de maguk a fiatal nézők is. Valósággal eseményszámba megy egy-egy ifjúsági film bemutatója, olyan ritkán fordul elő. Némely felnőttnek szánt filmet tizenhat éven aluli gyermeknek nem szabad megnézni. Ez helyes is. De mit kapnak helyette? Mivel töltik ki a kis nézők a nagy hézagot, amely a gyermek lá-

tás, tudás iránti igényében támad? Először is megnézik a »tilos« filmeket. Ha nem sikerül a moziban, elcsúszik a televízióban. De ezeknek a »felnőtt« filmeknek a problematikáját igen sok esetben már nem is lehet, sőt nem is szabad rejtegetni a gyermekek előtt, hanem éppen ellenkezőleg: meg kell nekik magyarázni. Némelyik filmet, ha nem viselné magán a »tilos« pecsétet, a gyermekek úgy néznék, hogy a cselekmény sodrában észre sem vennék a »kényes« helyeket, vagy legalábbis nem tulajdonítanak nekik jelentőséget.

Sokan csak a gyerekekről szóló filmeket tekintik gyermekfilmeknek, vagyis azokat, ahol gyermekek életéről van szó és a főszerepeket gyerekek játsszák. Természetesen az ilyen filmekre nagy szükség van: hadd lássák a gyermekek kívülről önmagukat, saját cselekedeteiket. Mennyi értékes érzést és gondolatot keltettek az olyan filmek, mint a »Timmur és csapata« (Razumnij), »Elsősztályosok«, »A vöröshajú« (Frez), stb. De nagyon helytelen lenne a gyermekfilm fogalmát csak ezekre korlátozni. A gyermekeknek való nagy filmművészet megköveteli az anyag sokféleségét: az egyszerű, naiv mesétől a nagyszabású, látványos filmekig. Hányszor fordult elő, hogy gyermekfilmek a mozokban »lekonkurrálták« a felnőtteknek készült filmeket!

Mit kell tennünk, hogy több és jobb film készüljön a gyermeknéző számára?

Az alkotó szakemberek kérdése egyike a gyermekfilm legbonyolultabb és egyben legfontosabb problémáinak. Nagyon kevés olyan rendezőnk van, aki állandóan ezen a területen dolgozik, az ujjainkon meg tudjuk őket számlálni. Fiatal utánpótlás pedig még kevésbé van. Úgy hiszem, hogy ezt a problémát csak egy önálló gyermekfilm-stúdió felállításával lehet megoldani. Ez a

stúdió segítségére lesz a rendezőnek abban, hogy felkészüljön sajátos feladatára. Segít pedagógussá válnia, millió és millió gyermek barátjává, megnyitja előtte az utat egy sok örömet és alkotói boldogságot jelentő munkaterülethez. A fiatal rendezők elhíhetik nekünk, öregeknek, akik a mesterségük nehézségeit éppúgy kitapasztaltuk, mint a sikerek örömeit, hogy a gyerekek minden jó filmet hatalmas, közvetlenül megnyilvánuló érzelmekkel hallalnak meg. Mi ér többet az ilyen elismerésnél?

Az ilyen stúdió a filmfőiskolát is új orientálódásra készítetné. Egyes hallgatók már a tanulás éveiben a gyermekfilmek iránt fognak érdeklődni és miután egy-két filmet tapasztalt mesterek vezetése alatt elkészítettek, tetszés szerint, vagy a gyermekfilm-stúdióban helyezkednek el, vagy az egyéb filmgyárak gyermekfilm-csoportjaiban értékesítik ezt a tudásukat.

Minden filmrendező — akár akar, akár nem — nevelő is, pedagógus is egyben. A gyermekfilmek rendezője a szó kettős értelmében pedagógus. Ezért a stúdiónak egyben laboratóriumnak is kell lennie, ahol a filmen végzett munka tapasztalatait összegyűjtik, tanulságait levonják.

Mindez együttvéve — az írókkal fenntartott szoros kapcsolat, a szilárd tétmaterv, a munkatapasztalatok tanulmányozása és általánosítása — biztosítja azt a minőségi emelkedést, amelyre gyermekfilmjeinknek még nagy szükségük van. Moszkvában, Leningrádban, Kijevben és más nagyvárosainkban az úttörőknek és az iskolásgyermeknek pompás palotáik vannak. A gyermekek neveléséért itt nagy munka folyik. De sok vidéki városban és faluban ez még hiányzik. A gyermekfilmek színvonalának emelése sokat pótolna ebből a hiányból.

Néhány szót kell még szólnunk a forradalmi témájú történelmi filmekről gyerekek számára. Kétségtelen, hogy a forradalmi mozgalom története már eddig is tükröződik a gyermekfilmekben. A gyermekek szeretnek bepillantani a múltba, példamutató emberek életét, csele-

kedeteit látni. Kérdezhetik azonban, hogy miért kell ilyen filmeket külön a gyermekek számára készíteni, hiszen minden történelmi filmet megnézhetnek az iskolások is. De a magam tapasztalata azt mutatja, hogy a történelem, a forradalmi események, a gyermeki világszemlélet prizmáján át nézve, a mai nézővel egykorú szereplők sorsában tükrözve, a fiatal nézőt szinte a történészek résztvevőjévé avatják.

Két alkalommal dolgoztam fel forradalmi-történelmi témát gyermekek számára. S most azelőtt a feladat előtt állok, hogy a régi munkák tanulságait értékesítem: a „Megbízás” című filmben, amelyet Vlaszov és Mlodin forgatókönyve alapján a Lenfilm műtermében fogok forgatni. A mese való eseten alapszik; hőse Glebka Prohorov, tizenhárom éves fiú, aki apjával, egy élelembeszerező különítmény komiszárjával együtt elindul, hogy kenyeret szerezzen az éhező Petrográdnak. Az úton az egész különítmény elpuszul, csak a gyermek marad életben az írásos megbízással, amelyet apja kapott, és amelyet most ő akar teljesíteni. Két gyermek, akivel ismeretséget köt, Misa, a városi kisfiú, és Glasa, a kis parasztlány segítségére van, úgyhogy sikerül megmenteniük a nehezen megszerzett kenyeret a banditák támadásától.

Úgy hiszem, hogy ilyen korú gyermekekkel dolgozni nehéz lesz, de a lehető legérdekesebb. Ebben a korban még teljesen megőrzik gyermeki mivoltukat, mégis kiütköznek már rajtuk az érzésnek olyan jelei, amelyek majd felnőtt korukban meg fogják határozni a jellemüket. Ez a feladat teljes művészi elmélyedést követel az egész kollektívától. A kort, az embereket megeleveníteni, a film eszmeiségét biztosítani: a szerzőktől, a rendezőtől, az operatortól, az építészettől, a színészektől és mindenki mástól is rendkívüli erőfeszítést, teljesértékű szakmai tudást követel, hogy munkánk eredménye jó ajándék legyen a gyermekeknek.

Megjelent az *Iszkussztvo Kino* 1963. 7. számában